

Rautavaaran kunnan lausunto Tiilikkajärven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmasta sekä järjestyssäännöstä

Rautavaaran kunta kiittää mahdollisuudesta lausua Tiilikkajärven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmasta sekä järjestyssäännöstä ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Kunta pitää suunnitelman lähtökohtia pääosin hyvinä. Tiilikkajärven kansallispuisto on Rautavaaralle poikkeuksellisen merkittävä luonnonsuojelun, virkistyksen, matkailun, elinvoiman ja kunnan tunnettuuden kannalta. Kansallispuiston vuonna 2023 toteutunut merkittävä laajentaminen perustui osaltaan Rautavaaran kunnan aloitteelliseen työhön ja alueesta laadittuun Master Plan -kokonaisuuteen. Kansallispuiston tulevan kehittämisen tulee tämän vuoksi perustua tiiviiseen ja jatkuvaan yhteistyöhön Metsähallituksen, Rautavaaran kunnan, Sotkamon kunnan, paikallisten yritysten ja muiden alueen toimijoiden kanssa.

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa on aivan oikein tunnistettu kansallispuiston yhteys Rautavaaran Metsäkartanoon sekä edelleen Tahkon matkailualueeseen ja muihin alueen matkailukohteisiin. Suunnitelmassa todetaan myös kansallispuiston merkitys alueen matkailulle ja virkistyskäytölle.

Rautavaaran kunnanvaltuuston hyväksymän Paras luonnostaan -kuntastrategian 2026–2036 arvoja ovat luonto, yritteliäisyys, yhteisöllisyys sekä oikeudenmukaisuus ja suoraselkäisyys. Strategian tavoitteina ovat muun muassa luontomatkailu ja vetovoima, elinvoimainen yritteliäisyys sekä kestävä talous ja ympäristö. Strategian mukaan Rautavaaran tulee ottaa paikkansa Suomen luontoparatiisina. Tiilikkajärven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman tulee osaltaan mahdollistaa näiden tavoitteiden toteutuminen luonnonsuojelun asettamissa reunaehdoissa.

1. Kansallispuiston kehittäminen ja Metsähallituksen resurssivastuu

Rautavaaran kunta kiinnittää erityistä huomiota hoito- ja käyttösuunnitelmassa toistuviin ilmaisuihin, joissa toimenpiteiden toteuttaminen sidotaan ”resurssien puitteisiin”, ”resurssien mahdollistamiin rajoihin” tai vastaaviin ehtoihin.

Esimerkiksi uusien reittien ja palvelurakenteiden toteuttaminen on sidottu käytettävissä oleviin resursseihin. Samalla suunnitelma kuitenkin asettaa tavoitteeksi kansallispuiston kestävä, turvallisen ja vastuullisen virkistys- ja luontomatkailukäytön. Yhteistyötä keskeisten sidosryhmien kanssa puolestaan luvataan harjoittaa resurssien mahdollistamissa rajoissa. Kunta ei pidä tällaista yleistä resurssivaraumaa hyväksyttävänä siltä osin kuin kysymys on kansallispuiston asianmukaisesta hoidosta, luonnonarvojen turvaamisesta, kävijäturvallisuudesta, välttämättömän palveluvarustuksen ylläpidosta, valvonnasta tai muista Metsähallitukselle kuuluvista perustehtävistä.

Rautavaaran kunta esittää suunnitelmaan lisättäväksi seuraavan yleisen linjauksen:

Metsähallitus huolehtii Tiilikkajärven kansallispuiston lakisääteisten hoito-, suojelu-, valvonta- ja turvallisuustehtävien sekä kansallispuiston asianmukaisen käytön kannalta välttämättömien palveluiden ja rakenteiden asianmukaisesta toteuttamisesta ja osoittaa niiden hoitamiseen riittävät henkilöstö- ja taloudelliset resurssit.

Näiden tehtävien toteuttamista ei voida jättää yleisen resurssivarauksen varaan. Kunta esittää lisäksi, että suunnitelmasta poistetaan tällaisissa kohdissa tarpeettomat kirjaukset ”resurssien puitteissa” tai vastaavat, tai vähintään täsmennetään, etteivät ne koske Metsähallituksen lakisääteisiä tai kansallispuiston asianmukaisen käytön kannalta välttämättömiä tehtäviä.

Hoito- ja käyttösuunnitelman tulee olla aito toimeenpanosuunnitelma eikä luettelo asioista, joita voidaan ehkä tehdä, mikäli resurssit joskus sen sallivat.

2. Kunnan, Metsäkartanon ja paikallisten yrittäjien asema

Rautavaaran kunta pitää hyvänä HKS:n tavoitetta, jonka mukaan yhteistyö kuntien, paikallisten asukkaiden ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa on jatkuvaa ja kansallispuiston käyttömuotoja yhteensovittavaa.

Tavoitetta tulee kuitenkin vahvistaa siten, ettei yhteistyö jää pelkäksi kuulemiseksi. Kunta esittää seuraavaa kirjausta:

Tiilikajärven kansallispuistoa kehitetään suunnitelmallisesti ja jatkuvassa yhteistyössä Rautavaaran ja Sotkamon kuntien, Nuorisokeskus Metsäkartanon, alueella toimivien matkailu- ja muiden yritysten, paikallisten yhdistysten ja yhteisöjen sekä muiden keskeisten toimijoiden kanssa. Keskeiset kehittämistoimet valmistellaan yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa ennen ratkaisujen tekemistä.

Kunta esittää lisäksi Tiilikajärven kansallispuiston pysyvän kehittämisryhmän perustamista. Ryhmän tehtävänä olisi käsitellä vähintään puiston saavutettavuutta, reittejä ja palvelurakenteita, yritystoimintaa, matkailun kehittämistä, tapahtumia, metsäpeuraa, kävijäturvallisuutta sekä HKS:n toimenpiteiden toteutumista.

3. Reitit, ympärivuotisuus ja saavutettavuus

Rautavaaran kunta pitää erittäin myönteisenä sitä, että suunnitelmassa tunnistetaan mahdollisuus kehittää erityisesti talvimatkailua sekä muodostaa yhteyksiä Metsäkartanon, Pumpulikirkon ja muun kansallispuiston välille. HKS mahdollistaa uusia talviaikaisia yhteyksiä ja näkee kansallispuiston myös ympärivuotisesti kehitettävänä matkailukohteena.

Kunta esittää, että tämä muutetaan tavoitteellisemmaksi seuraavalla kirjauksella:

Metsähallitus selvittää yhdessä Rautavaaran kunnan ja Metsäkartanon kanssa Metsäkartanon ja Tiilikajärven kansallispuiston reitistöjen toiminnallisen yhdistämisen ja toteuttaa suunnittelukauden aikana tarkoituksenmukaiset yhteysreitit, mikäli luonnonsuojelulliset selvitykset eivät osoita niiden toteuttamiselle estettä.

Kansallispuiston laajentamisen yhteydessä tavoitteena ei ollut pelkästään pinta-alan kasvattaminen vaan laajemman luonnonsuojelu-, virkistys- ja matkailukokonaisuuden muodostaminen. Tätä lähtökohtaa tulee toteuttaa myös käytännössä.

Edellä esitettyä täydentääkseen kunta esittää seuraavat hankevalmistelun pohjalta laaditut tarkennukset reitistöön.

Luonnoksen toimenpiteissä todetaan, että retkeily- ja luontomatkailuvyöhykkeelle Sammakotammen ja Metsäkartanon välille voidaan merkitä monikäyttöura lumipeitteiselle ajalle. Vaikutusten arvioinnissa todetaan, että talvireitti on pysyvää sulan maan aikaista reittiä luontoarvoja paremmin turvaava, ja riskiksi tunnistetaan, että reitin pohjaa käytetään sulan maan aikana luvattomasti.

Kunta esittää, että Sammakotammen ja Metsäkartanon välille kirjataan ympärivuotinen retkeilyreitti, jonka kosteikko- ja suo-osuudet toteutetaan pitkospuin ja kuivat kangasosuudet maastopolkuna. Talvikaudella reitti voi toimia monikäyttöurana luonnoksen esittämällä tavalla.

Kunta pitää luonnoksen huolta maaston kulumisesta aiheellisena, mutta katsoo, että ympärivuotinen, rakennettu reitti on juuri se keino, jolla huoli ratkaistaan. Luonnos itse tunnistaa riskin, että pelkäsi talvireitiksi merkitty linjaus houkuttelee kulkua myös sulan maan aikana. Kun kulku kohdistuu rakentamattomaan pohjaan, kuluminen leviää ja on vaikeasti hallittavissa. Pitkospuut suoalueilla sen sijaan suojaavat herkkää suokasvillisuutta ja ehkäisevät polkujen leviämistä, ja reittimerkintä ohjaa kulun yhteen hallittuun linjaan.

Reitti yhdistäisi laajennusalueen kansallispuiston vanhaan osaan, mikä nousi osallistamisessa esiin sidosryhmien toiveena ja on luonnoksen tavoitteena. Kesäreitti on myös investoinnin ja alueen elinkeinollisen kehittämisen edellytys, koska matkailukysyntä painottuu kesäkauteen. Reitin linjaus tarkennetaan maastokartoituksessa ja toimenpidesuunnitelmassa luontoarvot, herkkien luontoarvojen vyöhyke ja rajoitusalueet huomioiden.

Kaakkoisosan vyöhykkeelle voidaan luonnoksen mukaan perustaa etenkin talviaikaisia yhdysreittejä Metsäkartanon ja Pumpulikirkon välille sekä Pumpulikirkolta Sammakkotammelle ja/tai Uiton kämpälle. Tiilikan vyöhykkeellä reitistöä voidaan kehittää laajennusalueeseen yhdistäväksi etenkin talvimatkailun näkökulmasta. Kunta esittää, että kummassakin kohdassa ilmaus muutetaan muotoon ympärivuotisia yhdysreittejä ja ympärivuotisen matkailun näkökulmasta.

Muutos on johdonmukainen edellä esitetyn kanssa. Nykyinen sanamuoto ei sulje kesäreittejä pois, mutta painottaa talvea niin, että kesäreittien toteuttaminen voisi myöhemmin tulla tulkituksi suunnitelman vastaiseksi. Selkeä kirjaus turvaa sekä talvi- että kesäkäytön kehittämisen.

4. Pysäköinti ja puiston sisääntulopisteet

Rautavaaran kunta pitää hyvänä HKS:n kirjausta pysäköintialueiden oikeasta mitoituksesta, ylläpidosta sekä mahdollisuudesta laajentaa nykyisiä ja perustaa uusia pysäköintialueita. Pysäköinti on kuitenkin toteutettava kunnolla ja tulevaisuuden kävijämäärään varautuen.

Kunta esittää seuraavaa kirjausta:

Kansallispuiston keskeiset pysäköinti- ja sisääntuloalueet toteutetaan riittävän suurina, turvallisina, selkeästi opastettuina ja mahdollisuuksien mukaan ympärivuotiseen käyttöön soveltuvina. Mitoituksessa otetaan nykyisen kävijämäärän lisäksi huomioon kansallispuiston tavoiteltu kävijämäärän kasvu, matkailuautot, linja-autot, esteettömyys, pelastusliikenne ja matkailuyritysten tarpeet.

Erityisesti pääsisääntulopisteiden tulee antaa kansallispuistosta laadukas ensivaikutelma. Pysäköintiratkaisu ei saa muodostua puiston kävijämäärän kasvun pullonkaulaksi.

5. Matkailuyritysten toimintaedellytykset ja maksut

Kansallispuiston tehtävä ei ole ainoastaan luonnon suojeleminen ihmistoiminnalta. Rautavaaran kunta katsoo tämän tarkoittavan, että luontoarvot turvaten puiston kestävä matkailu- ja yrityskäyttöä tulee mahdollistaa eikä tarpeettomasti rajoittaa.

HKS:ssa todetaan jo, että kansallispuistoa hyödyntävät matkailuyrittäjät toimivat kestävän luontomatkailun periaatteiden mukaisesti ja että yhteistyö- sekä käyttöoikeussopimusten tulee olla kunnossa.

Metsähallituksen nykyisessä järjestelmässä yrityksiltä peritään muun muassa yhteistyösopimuksen perusmaksua sekä palvelurakenteiden käyttöön perustuvaa vuosittaista käyttökorvausta.

Käyttömaksut perustuvat Metsähallituksen mukaan valtion maksuperustelain nojalla annettuun maksusääntelyyn.

Kunta esittää seuraavaa kirjausta:

Metsähallitus mahdollistaa Tiilikkajärven kansallispuistossa kestävän matkailu-, opastus-, välinevuokraus-, kuljetus-, tapahtuma- ja muun palveluyritystoiminnan mahdollisimman laajasti silloin, kun toiminnasta ei aiheudu kansallispuiston perustamistarkoituksen tai suojeluarvojen vaarantumista. Lupien, sopimusten ja muiden ehtojen tulee olla selkeitä, ennakoitavia, tasapuolisia ja oikeassa suhteessa toiminnan vaikutuksiin.

Kunta katsoo lisäksi, että pienessä ja kehittyvässä matkailukohteessa yritysten käyttömaksujen ensisijaisena tavoitteena ei tule olla tulonmuodostus, jos maksu samalla nostaa uusien tuotteiden ja yritystoiminnan käynnistämisen kynnystä.

Rautavaaran kunta esittääkin Tiilikkajärveä valtakunnalliseksi kokeilualueeksi, jossa tutkitaan yritysten palvelurakenteiden käyttömaksujen alentamisen tai poistamisen vaikutuksia. Tämän mahdollistamiseksi kunta esittää seuraavaa kirjausta:

Metsähallitus selvittää yhdessä ympäristöministeriön, Rautavaaran kunnan ja alueen yrittäjien kanssa oikeudelliset mahdollisuudet toteuttaa Tiilikkajärven kansallispuistossa määräaikainen kokeilu, jossa kestävää luontomatkailutoimintaa harjoittavilta yrityksiltä ei peritä palvelurakenteiden tavanomaisia käyttökorvauksia tai ne peritään olennaisesti valtakunnallista perustasoa alemmina. Kokeilussa arvioidaan vaikutuksia yritystoimintaan, matkailupalveluiden syntymiseen, kävijämääriin, puiston hoitokustannuksiin ja aluetalouteen.

Koska käyttömaksujen oikeusperusta liittyy valtion maksuperustelainsäädäntöön ja ministeriöiden maksusääntelyyn, ei maksujen perustasosta poikkeaminen välttämättä ole mahdollista Metsähallituksen omalla päätöksellä tai pelkän vahvistetun HKS:n puitteissa. Asia tulee selvittää yhdessä toimivaltaisen ministeriön kanssa HKS:n vahvistamisvaiheessa. Maksuperusteista poikkeaminen on todennäköisesti asetustasoinen muutos, joka voidaan toteuttaa mikäli poliittinen tahtotila sen toteuttamiseen on olemassa.

6. Pienimuotoisen erämaamajoituksen selvittäminen

Rautavaaran kunta katsoo, että myös uudenlaisten korkeatasoisten ja vähävaikutteisten matkailupalvelujen mahdollisuuksia tulee tarkastella ennakkoluulottomasti.

Luonnonsuojelulain 49 §:n pääsääntönä on rakentamisen kielto kansallispuistossa. Sen sijaan 50 § mahdollistaa alueen asianmukaista hoitoa ja käyttöä palvelevat sekä muun muassa retkeilyä ja alueeseen tutustumista varten tarpeelliset rakennukset ja rakennelmat, mikäli kansallispuiston perustamistarkoitusta ei vaaranneta.

Kunnan näkemyksen mukaan lain 50 § mahdollistaa sen arvioimisen, voisiko kansallispuiston retkeilyä ja siihen tutustumista palveleva pienimuotoinen erämaamajoitus joissakin olosuhteissa täyttää luonnonsuojelulain 50 §:n edellytykset.

Kunta esittääkin HKS:ään seuraavaa toimenpidettä:

Metsähallitus selvittää yhdessä Rautavaaran kunnan kanssa suunnittelukauden aikana mahdollisuudet sijoittaa kansallispuiston retkeily- ja luontomatkailuvyöhykkeelle pienimuotoinen, korkeatasoinen ja kansallispuiston erämaaluonteeseen soveltuva majoitus- tai tukikohtapalvelu sellaiselle alueelle, jolla ei ole toimenpiteen estäviä merkittäviä luontoarvoja. Selvityksessä arvioidaan luonnonsuojelulain 50 §:n soveltamisedellytykset sekä mahdollisuus tuottaa palvelu yksityisen yrittäjän toimesta.

Mikäli varsinaisen kaupallisen ”erämaahotellin” rakentaminen ei nykyisen lain nojalla olisi mahdollista, kunta pitää tarkoituksenmukaisena, että selvityksessä arvioidaan myös muita toteutusmalleja sekä tarvittaessa lainsäädännöllisiä vaihtoehtoja.

7. Metsäpeura kansallispuiston erityiseksi kehittämis- ja suojelukohteeksi

Rautavaaran kunta pitää erittäin tärkeänä, että Tiilikkajärven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmassa metsäpeura on tunnistettu yhdeksi suunnittelualueen keskeisistä luontoarvoista. Suunnitelman nimenomaisena tavoitteena on, että Tiilikkajärven kansallispuistossa ja sen lähialueilla elää elinvoimainen metsäpeurakanta. Tavoitteen toteuttamiseksi kansallispuistossa on tarkoitus parantaa metsäpeuran elinympäristöjä sekä toteuttaa metsäpeuran totutustarhaus ja palautusistutus. Suunnitelman mukaan noin 30 metsäpeuraa on tarkoitus vapauttaa totutustarhasta kansallispuistoon.

Metsäpeuran palauttamisella Tiilikkajärven seudulle on myös kansallispuistoa laajempi luonnonsuojellinen merkitys. Suunnitelmassa Tiilikkajärven sijainti tunnistetaan strategisesti merkittäväksi Suomenselän ja Kainuun metsäpeuran osakantojen välissä, ja metsäpeuran palauttamisen todetaan edistävän näiden osakantojen yhdistymistä. Metsäpeurakannan hoitosuunnitelman tavoitteiksi on lisäksi kirjattu kannan vahvistuminen, levinneisyysalueen laajentuminen sekä Suomenselän ja Kainuun osakantojen yhdistyminen.

Kunta pitää vakavana puutteena sitä, ettei suunnitelmassa ole riittävän selkeää toimintamallia tilanteeseen, jossa suurpetojen, erityisesti suden, aiheuttama saalistuspaine vaarantaisi palautusistutuksen onnistumisen, uuden metsäpeurakannan muodostumisen tai jo syntyneen metsäpeurakannan.

Suunnitelmassa on yksityiskohtaisesti varauduttu esimerkiksi ihmistoiminnan aiheuttamaan häiriöön, liikennekuolleisuuteen, maankäyttöhankkeisiin ja metsäpeuran elinympäristöjen turvaamiseen. Toteutettaviksi luonnonsuojelutoimiksi on puolestaan kirjattu metsäpeuralle soveltuvien elinympäristöjen ennallistaminen ja itse palautusistutus. Näiden toimenpiteiden rinnalle tarvitaan myös menettely merkittävään saalistuspaineeseen reagoimiseksi. Onkin hämmäntävää, että suurpetojen aiheuttamaa uhkaa vasta muodostumassa olevalle metsäpeurakannalle ei ole juurikaan huomioitu, vaikka tiedostetaan ettei metsäpeurojen aitaaminen ole pysyvä ratkaisu.

Pienen palautettavan perustajapopulaation näkökulmasta yksittäistenkin lisääntymiskykyisten eläinten tai vasojen menetyksillä voi olla olennaisesti suurempi vaikutus kuin vakiintuneessa ja lukumäärältään suuressa populaatiossa. Sen vuoksi palautusistutukseen käytettävien huomattavien suojelupanostusten onnistuminen on turvattava myös tilanteessa, jossa suden saalistus kohdistuu toistuvasti vapautettuihin metsäpeuroihin.

Rautavaaran kunta esittää, että hoito- ja käyttösuunnitelman metsäpeuraa koskeviin tavoitteisiin lisätään seuraava kirjaus:

Metsäpeuran palautusistutuksen onnistumista ja uuden osakannan muodostumista turvataan myös suurpetojen aiheuttamalta poikkeuksellisen voimakkaalta saalistuspaineelta. Metsäpeuroihin kohdistuvaa suurpetojen saalistusta seurataan osana palautusistutuksen seurantaa ja vapautettujen metsäpeurojen kuolinsyyt selvitetään.

Lisäksi suunnitelman luonnonsuojelua koskeviin toimenpiteisiin tulee lisätä:

Mikäli seuranta- tai tutkimustiedon perusteella suden aiheuttaman saalistuksen arvioidaan vaarantavan Tiilikkajärven alueelle palautettavan metsäpeurakannan muodostumisen, säilymisen tai elinvoimaisuuden, Metsähallitus ryhtyy yhdessä alueen metsästäjien kanssa käytettävissä oleviin lainmukaisiin toimenpiteisiin saalistuspaineen vähentämiseksi. Mikäli Suomen riistakeskus myöntää suden pyytämiseen metsästyslain mukaisen poikkeusluvan, Metsähallituksen tulee sallia luvan

mukainen pyynti kansallispuiston alueella luonnonsuojelulain mahdollistamissa rajoissa silloin, kun pyynti on tarpeen metsäpeurakannan turvaamiseksi.

Vastaava periaate tulee sisällyttää myös Tiilikkajärven kansallispuiston järjestyssääntöön. Järjestyssääntöluonnoksessa todetaan tällä hetkellä, että luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten pyydystäminen ja tappaminen on kansallispuistossa lähtökohtaisesti kiellettyä. Samalla Metsähallitukselle on jo kirjattu mahdollisuus sallia muun muassa minkin ja supikoiran pyynti sekä sellaisten riistaeläinten poistaminen, jotka aiheuttavat ilmeisen uhan ihmisten turvallisuudelle tai uhkaavat aiheuttaa omaisuudelle merkittävää taloudellista vahinkoa.

Rautavaaran kunta esittää järjestyssäännön metsästystä koskevaan kohtaan seuraavaa lisäystä: Metsähallitus voi sallia eläinlajin yksilöiden vähentämisen luonnonsuojelulain 51 §:ssä säädettyin edellytyksin myös kansallispuiston suojeluarvojen turvaamiseksi. Mikäli Suomen riistakeskus on myöntänyt suden pyytämiseen metsästyslain mukaisen poikkeusluvan ja luotettavan seuranta- tai tutkimustiedon perusteella susien saalistuksen arvioidaan vaarantavan Tiilikkajärven alueelle palautettavan metsäpeurakannan muodostumisen, säilymisen tai elinvoimaisuuden, Metsähallituksen tulee sallia poikkeusluvan mukainen pyynti kansallispuiston alueella ja toimia tarvittaessa myös poikkeusluvan hakijana.

Kunta korostaa, että menettelyssä olisi kyse tarkoin rajatusta luonnonsuojelullisesta poikkeustilanteesta, jossa konkreettisen seuranta- tai tutkimustiedon perusteella suden aiheuttama saalistus uhkaa yhtä kansallispuiston keskeisistä suojelutavoitteista ja valtakunnallisesti merkittävän metsäpeuran palautusistutuksen onnistumista. Hoito- ja käyttösuunnitelma on noin 15 vuoden mittainen strateginen suunnitelma, ja järjestyssäännön määräykset puolestaan perustuvat vahvistetun hoito- ja käyttösuunnitelman linjauksiin. Tämän vuoksi toimintaperiaate on perusteltua ratkaista jo nyt ennakolta eikä vasta tilanteessa, jossa palautusistutettu pieni metsäpeurakanta on jo joutunut merkittävän saalistuspaineen kohteeksi.

8. Palveluvarustusta ei tule purkaa yksinomaan vähäisen käyttöasteen perusteella

HKS mahdollistaa myös palvelurakenteiden purkamisen tilanteissa, joissa niiden ylläpito katsotaan käyttöasteeseen nähden kalliiksi.

Kunta katsoo, ettei palvelurakenteen merkitystä tule arvioida vain sen tämänhetkisen kävijämäärän perusteella. Kansallispuisto on juuri laajentunut ja puiston käyttöä, reitistöä sekä matkailupalveluita ollaan kehittämässä. Tämän päivän vähäinen käyttö voi johtua esimerkiksi puutteellisesta saavutettavuudesta, opastuksesta tai reitistöistä eikä siitä, ettei palvelulle olisi tulevaisuudessa tarvetta.

Palveluvarustuksen purkamisesta tulee siksi aina neuvotella kunnan ja paikallisten toimijoiden kanssa ennen päätöksentekoa sekä arvioida erilaisia vaihtoehtoja purkamiselle.

9. Hoito- ja käyttösuunnitelman seuranta

Suunnitelman merkitys riippuu lopulta siitä, kuinka suuri osa esitetyistä toimenpiteistä todella toteutetaan. Rautavaaran kunta esittää, että HKS:ään sisällytetään vuosittainen tai vähintään kahden vuoden välein tehtävä toimeenpanon seuranta yhdessä kuntien ja paikallisten toimijoiden kanssa. Tämä kirjaus voidaan korvata aiemmin esitetyllä kirjauksella puiston kehittämistyöryhmän perustamisesta.

Seurannassa tulee käsitellä ainakin toteutetut ja toteuttamatta jääneet HKS-toimenpiteet, puiston hoitoon ja palveluihin käytetyt resurssit, reitit, rakenteet ja pysäköinti, kävijämäärien kehitys, yritys yhteistyön ja matkailupalveluiden kehitys, Metsäkartanon, matkailuyritysten ja kansallispuiston

yhteistyö, metsäpeuran palautusistutuksen eteneminen ja kuolleisuus sekä kansallispuiston luonnonarvojen tila.

10. Laajennusalueen leiriytymisalueiden, taukopaikkojen ja muiden palvelurakenteiden tarkentaminen

HKS-luonnoksen mukaan leiriytyminen on sallittua lyhytaikaisesti vain karttaan merkityillä leiriytymisalueilla. Nykyisiä leiriytymisalueita ovat Koseva ja Venäjänhiekkä, ja kaakkoisosan vyöhykkeelle voidaan lisäksi sijoittaa varattava leiriytymisalue ryhmille.

Kunta esittää, että karttaan ja toimenpiteisiin merkitään kaksi uutta leiriytymisaluetta laajennusalueelle: Pankalampi varattavana ryhmäleiriytymisalueena sekä Yrttilampi leiriytymisalueena. Kaakkoisosan vyöhykkeen kuvauksessa yksikkö esitetään lisäksi muutettavaksi monikkoon: varattavia leiriytymisalueita ryhmille.

Uudet tulentekopaikat

Luonnoksessa on seitsemän tulentekopaikkaa, joista laajennusalueella Yrttilampi ja Sammakkotammi. Kunta esittää, että toimenpiteisiin kirjataan uudet tulentekopaikat Pankalammelle, Sopasen kankaille ja Yrttisuolle. Lisäksi kunta esittää, että Yrttilammen nykyinen tulentekopaikka voidaan korvata tai täydentää katetulla ja esteettömällä keittokatoksella.

Tulentekopaikka on leiriytymis- ja taukopaikan perusedellytys. Kun tulenteko keskitetään rakennetulle tulentekopaikalle, palovaara ja maastovauriot vähenevät verrattuna hallitsemattomaan tulentekoon.

Pankalammen laavu

Pankalammen alueella on laavu, jonka omistajuutta selvitetään ja jonka jälkeen tehdään päätökset laavun tulevaisuudesta; laavua ei tällä hetkellä huolleta. Kunta esittää, että kirjaukseen lisätään, että Pankalampi kehitetään leiriytymis- ja taukopaikka-alueeksi ja että laavu joko kunnostetaan tai korvataan uudella rakenteella omistajuusselvityksen jälkeen. Kunta on valmis osallistumaan omistajuusselvitykseen.

Sopasen kankaiden perustaukopaikka

Sopasen kankaita ei mainita luonnoksessa. Kunta esittää, että Sopasen kankaille kirjataan perustaukopaikka laavuineen, katettuine tulentekopaikkoineen ja polttopuuliitereineen. Kohde sijoittuu virvatulen reitin varrelle, ja perustaukopaikka on tarpeen reitin mitoituksen ja turvallisuuden kannalta.

Konttimäen rotko ja näköalapaikka

Konttimäen rotko on merkitty herkkien luontoarvojen vyöhykkeeksi, ja luonnoksen mukaan rotkon lajisto tulee huomioida, mikäli alueelle palautetaan kesäkäyttöinen reitti, esimerkiksi linjaamalla uusi reitti rotkoalueen ulkopuolelle. Kunta kannattaa tätä linjausta ja esittää, että kesäreitti linjataan Konttimäen rotkoalueen ulkopuolelle.

Lisäksi kunta esittää, että rotkon reunalle, rotkoalueen ulkopuolelle, voidaan sijoittaa näköalatasanne, josta rotkoa voi katsella liikkumatta itse rotkossa.

Näköalatasanne tuo rotkon maisema-arvot kävijöiden ulottuville ja ohjaa samalla kävijät pysymään rotkon ulkopuolella, mikä tukee luonnoksen suojelutavoitetta. Luonnos edellyttää rotkon tarkempia lajistoinventointeja erittäin kiireellisenä; kunta pitää tärkeänä, että inventoinnit ehditään tehdä ennen reitin toimenpidesuunnitelmaa.

Esteettömyys ja Yrttilampi

Esteettömien palveluiden toiminnalliset kokonaisuudet on luonnoksessa merkitty kiireellisyysluokkaan vähemmän kiireellinen (6–10 vuotta). Kunta esittää, että Yrttilampi nimetään esteettömäksi kohteeksi ja sen esteettömien palvelujen kiireellisyysluokaksi merkitään kiireellinen (2–4 vuotta).

Sähköpyörien latauspisteet saapumispisteissä

Luonnoksen mukaan kansallispuiston merkityillä reiteillä ja teillä saa pyöräillä jokaisenoikeudella, mutta pyöräilyä varten ei rakenneta reittejä, ja Pumpulikirkon reitillä pyöräily kielletään. Kunta ei esitä pyöräilyreittien rakentamista, mutta esittää, että luonnokseen kirjataan, että saapumispisteisiin, kuten Sammakotammelle ja Metsäkartanolle, voidaan sijoittaa sähköpyörien latauspisteitä ja -varastoja palvelurakenteina.

Latausinfrastruktuuri sijoittuu pysäköinti- ja saapumisalueille eikä maastoon. Se tukee liikkumista alueelle ilman omaa autoa ja vähentää päästöjä, mikä vastaa Metsähallituksen ilmasto-ohjelman linjauksia. Pyöräily ohjataan olemassa oleville teille ja huoltoreiteille luonnoksen linjauksen mukaisesti.

11. Resurssilomake

Rautavaaran kunta esittää, että hoito- ja käyttösuunnitelman resurssilomaketta voidaan täydentää suunnitelmakauden aikana siten, että siihen voidaan lisätä uusia toimenpiteitä ja niiden kustannusarvioita, mikäli Metsähallitus, Rautavaaran kunta tai muut toimijat toteuttavat kansallispuiston alueella hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteita edistäviä hankkeita ulkopuolisella rahoituksella.

Resurssilomakkeen tulee mahdollistaa myös myöhemmin käynnistyvien hankkeiden huomioon ottaminen ilman, että niiden toteuttamisesta tai rahoittamisesta edellytetään sitoutumista jo hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistamisvaiheessa.

Kirjaus ei merkitse Rautavaaran kunnalle tai muille toimijoille taloudellista sitoumusta eikä velvoitetta toteuttaa yksittäisiä toimenpiteitä.

Lopuksi

Rautavaaran kunta pitää Tiilikkajärven kansallispuiston laajentamista erittäin merkittävänä saavutuksena. Seuraava vaihe on varmistaa, että suurempi kansallispuisto myös toimii suuremman kansallispuiston tavoin: luonnonarvot turvataan, metsäpeuran palauttaminen onnistuu, kävijät voivat liikkua turvallisesti, palvelurakenteet ovat kunnossa ja alue synnyttää kestäväällä tavalla myös uutta matkailua, yrittäjyyttä ja paikallista elinvoimaa.

Luonnonsuojelu ja paikallinen elinvoima eivät Tiilikkajärvellä ole vastakkaisia tavoitteita. Oikein toteutettuina ne vahvistavat toisiaan. Tämä vastaa myös Rautavaaran Paras luonnostaan -strategian perusajatusta: luonnosta pidetään huolta samalla, kun sen ympärille rakennetaan kestävää hyvää elämää, yrittelijäisyyttä ja vetovoimaa. Rautavaaran kunta esittää, että hoito- ja käyttösuunnitelmaa ja järjestyssääntöä muutetaan edellä esitetyllä tavalla ennen niiden vahvistamista.